

LATVIJAS SIEVIETES CEĻĀ UZ AUGSTĀKO IZGLĪTĪBU UN ZINĀTNI

Ilgars Grosvalds,

Latvijas Ķīmijas vēstures muzeja vadītājs

Ivans Griņevičs,

Latvijas Ķīmijas vēstures muzeja līdzstrādnieks

Atslēgas vārdi: *Latvijas sievietes augstskolās ārzemēs; Augstākie sieviešu kursi Krievijā; sievietes Latvijas Universitātē*

Cariskās Krievijas laikā Latvijas sievietēm ceļš uz augstāko izglītību bija slēgts: neuzņēma ne universitātēs, ne institūtos. Maskavas, Tērbatas un citās universitātēs 1863. g. apsprieda jautājumu par sieviešu uzņemšanu. Maskavas universitātē pret sieviešu uzņemšanu nobalsoja 23, par — tikai divi padomes locekļi.

1870. g. Rīgas Politehnikuma Padome un mācību komiteja apsprieda iespēju uzņemt sievietes par brīvklausītājām. Nolēma neuzņemt: „Sievietes varēja radīt akadēmiskajā dzīvē neērtības un vēl ko ļaunāku.” Lai iegūtu augstāko izglītību, sievietēm bija jādo-das studēt uz ārzemēm — Šveici un Franciju. 20. gs. sākumā Krievijas augstskolu centros, Maskavā un Pēterburgā, darbojās Augstākie sieviešu kursi un citas speciālas mācību institūcijas, kur varēja iegūt zināšanas augstskolas programmas apmērā.

Tikai pēc carisma gāšanas 1917. g. sievietēm pavērās ceļš uz augstāko izglītību. Rīgas Politehniskajā institūtā, kas atradās Maskavā, 1917.–1918. g. un Baltijas Tehniskajā augstskolā Rīgā 1918. g. uzņēma pirmās sievietes. Par vienu no pirmajām studentēm Rīgas Politehniskajā institūtā kļuva Iriša Valdena — RPI direktora, profesora Paula Valdena meita¹.

Plašas iespējas iegūt augstāko izglītību dažādās humanitārajās un eksakto zinātņu

nozārēs sievietēm bija Latvijas Universitātē (LU) (1919–1940). Te studēja no 1268 līdz 2504 sievietēm mācību gadā, divdesmit gadu laikā (1919–1939) to beidza 2065 sievietes — 30,18 % no studējošo skaita. Pamazām viņas iekaroja vietu akadēmiskajā dzīvē un zinātnē. Par mācību spēkiem strādāja 72 sievietes, viņu vidū bija divas vecākās docentes — ārkārtas profesores un desmit privātdocentes².

Ārzemēs doktora zinātnisko grādu ieguva divas latviešu sievietes: Alise Karlsonē filoloģijā Minhenē (1925) un Lidija Liepiņa ķīmijā Maskavā (1934).

Latvijas Universitātē doktora disertācijas aizstāvēja sešas sievietes: medicīnā — Anna Bormane (1934), Lūcija Jēruma-Krastiņa (1935) un Marta Vīgante (1936), filoloģijā — Zenta Mauriņa (1938), lauksaimniecībā — Dagmāra Talce-Niedre (1940) un pedagoģijā Milda Liepiņa (1943)³.

Sievietes ārzemju augstskolās un Augstākajos sieviešuursos. Krievija

1897. g. no Kurzemes guberņas un Vidzemes guberņas latviešu daļas universitātes vai Augstākās un speciālās un tehniskās skolas izglītību bija ieguvušas 90 sievietes. No viņām 55 (68,75%) bija cēlušās no muižniecības, 21 (34,84%) no goda pilsoņiem,

tirgotājiem, sīkpilsoņiem un tikai četras (5%) no zemniecības. No studējošo kopskaita — 5019 studentiem — vīriešu bija 4929 (98,21%), sievietes — 90 (1,79%). Neliela daļa sieviešu zināšanas pielietoja darbā. 1882. g. Rīgā sāka strādāt pirmās ārstes: Marija Demente, kas diplomu medicīnā bija ieguvusi 1878. g., un Anna Kizelboša, kas augstskolu absolvējusi 1879. g. Sievietēm ārstēm algas bija mazākas nekā vīriešiem ārstiem. Ārstes Krievijas impērijā sniedza medicīnisko palīdzību galvenokārt sievietēm un bērniem un veica asistentes pienākumus ārstiem vīriešiem⁴.

Pirmā sieviete no Kurzemes, kas ieguva vārdu zinātnē, bija Līna Šterna. Viņa piedzima 1878. g. Liepājā un 1903. g. ieguva augstāko izglītību Žeņēvas universitātē. Tajā pat gadā Maskavas universitātē saņēma Krievijas ārstes diplomu. Žeņevā viņa kļuva par pirmo sievieti profesori.

Pēc ievērojamā bioķīmiķa Alekseja Baha uzaicinājuma, L. Šterna 1925. g. pārcēlās darbā uz Padomju Savienību. Vadīja Maskavas Valsts universitātes un ar 1930. g. Otrās Maskavas Medicīnas institūta fizioloģijas katedru. 1939. g. viņu ievēlēja par Vācijas Dabas zinātņu akadēmijas īsteno locekli, bet 1939. g. par pirmo sievieti — PSRS Zinātņu akadēmijas akademiķi⁵.

Pirmā latviešu sieviete, kas studēja medicīnu Cīrihē, Šveicē un Monpansjē, Francijā (1892–1897) bija Dora Pliekšāne, dzim. 1870. g. 27. augustā Randenē. Literāte un sabiedriskā darbiniece, ievērojamā latviešu dzejnieka Jāņa Pliekšāna (Raiņa) māsa. 1897. g. viņa apprecējās ar Pēteri Stučku, vēlāko Starptautiskās kustības darbinieku un Padomju Savienības valstsvīru. Lai gan studijas palika nepabeigtas, tās viņai deva labu pamatu profesionālajai karjerai. Viņa tulkojusi latviešu valodā Fr. Engelsa darbu „Sociālisma attīstība no utopijas par zinātņi” un A. Bēbeļa „Sieviete un sociālisms”. P. Dauge raksta: „Ar savu nemāksloto vienkāršību, savām dzirkstošām, sajūsmu izstarojošām acīm, savu

maigo, sirsnīgo valodu un principiālo nelokāmību viņa uzreiz iekaroja mūsu visu sirdis. Viņa kā meteors uzliesmoja pelēkā pilsonības apkārtņē.” Arī dzejniece Aspazija atzīst: „Viņa bija ne tik vien latviešu pirmā studente, bet arī pirmā sieviešu kustības ierosinātāja.” Viņa pašreizējā palīdzēja vīram P. Stučkam publicistikas darbos. Pēc Otrā pasaules kara no Maskavas atgriezās Rīgā. Mirusi 1950. g. 9. maijā Rīgā⁶.

19. gs. beigās uz Šveici studēt devās Jelgavas sieviešu ģimnāzijas absolventes Klāra Hibšmane, Anastasija Čikste, Lonija Neiberģa-Treigūte un Anna Liberte. Viņas 1906. g. ieguva ārstes diplomus.

Klāra Hibšmane (1878–1946) kļuva par Slobodskas apriņķa Dzemdību nodaļas vadītāju (1907–1912), kara bēgļu slimnīcas vadītāju Rūjienā (1912–1915), higiēnas skolo-tāju Rīgas 3. ģimnāzijā un Rīgas domnieci.

Lonija Neiberģa-Treigūte (1880–1976) strādāja Ģintermuižas psihiatriskajā slimnīcā Jelgavā.

Anastasija Rūtenfelde-Čikste (1879–1962) papildināja zināšanas Berlīnes un Kiļevas universitātēs, strādāja par Rīgas Veselības valdes skolu higiēnas nodaļas vadītāju (1920–1940).

Jāpiemin Jelgavas meiteņu ģimnāzijas audzēknes — ārste Viesītē un Cēsis Verēna Akermane-Treigūte un zobārste Šarlote (Lote) Jakovļeva-Veibeļe (1877–1940), kas beidza Pēterburgas zobārstniecības skolu un nokārtoja eksāmenus Pēterburgas Kara medicīnas akadēmijā, strādāja Veselības valdes skolu higiēnas nodaļā (1921–1941) un LU zobārstniecības nodaļā par asistenti⁷.

Daudzām latviešu sievietēm augstākā izglītība, arī pirmās darba gaitas saistās ar Pēterburgu — augstākajām tehniskajām un speciālajām skolām un universitāti. Te mācījās valodniece Alma Ābele, bioloģe Marija Tauja-Tilmane, mākslas vēsturniece Olga Rudovska, purvu pētniece Marija Galeniece-Liniņa, agronome Olga Kulitāne-Stakle, mineroloģe Irma Kvēlberģa un ķirurģe Olga

Bormane. Pēc Otrā pasaules kara viņu akadēmiskā un zinātniskā darbība noritēja Latvijas Universitātē⁸.

Valodniece Anna Ābele 1915. g. beidza Bestuževa Augstāko sieviešu kursu Vēstures un filoloģijas fakultātes lingvistikas nodaļu. Diplomdarbā izstrādāja eksperimentālu pētījumu par latviešu valodas zilbes intonācijām, kurš iespiests Pēterburgas Zinātņu akadēmijas izdevumā (1915). Viņa kļuva par augstāko kursu stipendiāti, lai sagatavotos akadēmiskam un zinātniskam darbam. 1917. g. A. Ābele beidza valodniecības nodaļu, strādāja slavistikas profesora Bodueno de Kurtenē vadībā un specializējās fonētikā profesora Ļeva Ščerbes vadībā. 1917. g. viņu ievēlēja par asistenti Pēterburgas Universitātes salīdzināmās valodniecības katedrā, kur viņa nostrādāja līdz 1918. g.⁹

Augu fizioloģe Marija Tauja-Tilmane 1913. g. beidza Bestuževa Augstāko sieviešu kursu Fizikas un matemātikas fakultātes bioloģijas nodaļu. 1914. g. viņa nolika valsts eksāmenu Pēterburgas Valsts universitātē un ieguva 1. šķiras diplomu. Viņu atstāja Augu fizioloģijas nodaļā kā stipendiāti gatavoties akadēmiskajam darbam. Vēlāk viņa kļuva par Petrogradas Mežkopības institūta Botānikas katedras asistenti (1916–1920)¹⁰.

Mineroloģe Irma Kvēlberga 1914. g. beidza Augstākos sieviešu kursus Pēterburgā. Tajos mācījās arī mākslas vēsturniece Olga Rudovska un purvu pētniece Marija Galeniece-Liniņa (1911–1919).

Agronome Olga Kulitāne-Stakle 1912. g. beidza Stabuta Augstākos sieviešu lauksaimniecības kursus Pēterburgā, 1912.–1915. g. bija Smoļenskas guberņas Džetskas zemes agronome. 1915. g. Zemkopības ministrijā ieguva agronomes nosaukumu. Līdz 1920. g. strādāja par lauksaimniecības speciālisti Petrogradas Lauksaimniecības centrālbiedrībā.

Mediķe Olga Bormane studēja sieviešu Medicīnas institūtā Pēterburgā (1916–1918), Kijevas universitātē (1919–1920)

un atkal Medicīnas institūtā, pēc revolūcijas pārdēvētajā Petrogradā (1920–1921).

Filoloģe Alise Karlsonē 1915. g. Kijevas Sv. Vladimira universitātē beidza Ģermāņu un romāņu filoloģijas nodaļu. Bija Sevastopoles Juridiskā institūta angļu un latīņu valodas skolotāja (1919–1920) un Taurijas Universitātes Simferopolē docente ģermāņu un romāņu filoloģijā (1920–1921).

Mineroloģe Katrīna Zēberga 1915. g. beidza Maskavas Augstāko sieviešu kursu Dabas zinātņu nodaļu. Viņas diplomdarbs iespiests Pēterburgas Zinātņu akadēmijas izdevumā. Strādāja zemstu Savienības ķīmijas laboratorijā frontē (1916–1918).

Milda Liepiņa Augstākajos sieviešu kursos Maskavā apguva vēsturi, pēc tam Maskavas Universitātē — pedagogiju un psiholoģiju. 1920. g. beidza Samaras universitāti. 1922. g. atgriezās Latvijā.

Izcilā latviešu zinātniece Lidija Liepiņa, dzim. 1891. g. 4. aprīlī Pēterburgā, 1919. g. beidza Maskavas Augstāko sieviešu kursu Fizikas un Matemātikas fakultātes ķīmijas nodaļu. Pirmā Pasaules kara laikā, kad 1915. g. vācieši sāka lietot indīgās kaujas gāzes, viņa frontes pretgāzu laboratorijā profesora Nikolaja Šilova vadībā pētīja hlora absorbciju ar aktīvo ogli. Tā L. Liepiņa līdzās N. Zeļinskim un N. Šilovam uzskatāma par pirmās Krievijas gāzmaskas radītāju. Viņa strādāja Maskavas dažādās augstākās mācību iestādēs: Augstākajā tehniskajā skolā (1920–1930), Sarkanarmijas ķīmiskajā kara akadēmijā (1932–1942), Maskavas Universitātē (1942–1945). Viņa bija pirmā latvieti, kura Padomju Savienībā ieguva ķīmijas doktora (1937) un profesores (1940) grādu. Kopš 1945. g. Lidijas Liepiņas dzīve un darbs noritēja Rīgā. Viņa kļuva par fizikālās un koloidālās ķīmijas katedras vadītāju Latvijas Valsts universitātē (LVA) (1945–1958) un Rīgas Politehniskajā institūtā (1958–1972) un Latvijas PSR Zinātņu akadēmijā par Fizikālās un koloidālās ķīmijas laboratorijas vadītāju (1946–1960). 1951. g. Latvijas PSR

Zinātņu akadēmijā viņu ievēlēja par pirmo sievieti akadēmiķi. L. Liepiņa pētījusi gāzu un elektrolītu absorbciju, metālu koroziju, ieteikusi metodes metālu konstrukciju aizsardzībai pret koroziju. Par pētījumiem korozijas jomā 1970. g. viņa saņēma Latvijas PSR Valsts prēmiju. Zinātniece mirusi 1985. g. 4. septembrī Rīgā¹¹.

Liene Plaude-Ādmine pēc studijām Jaunaleksandrijas Lauksaimniecības institūtā (1921–1922) studēja Vīnes kultūrtehniskajā augstskolā (1923–1924)¹².

Magda Štaudingere-Voita, Latvijas ZA goda locekle, dzimusi ārsta, Latvijas pirmā sūtņa Oskara Voita ģimenē 1902. g. 17. augustā Elvā, Igaunijā. 1925. g. beigusi Berlīnes universitāti, 1927. g. — Freiburgas universitāti. Papildinājusies LU Nikolaja Maltas botānikas laboratorijā (1927–1928). Strādāja Lielmolekulāro savienojumu ķīmijas institūtā Freiburgā (1937–1953). Ar dzīvesbiedru profesoru Hermani Štaudingeru veica pētījumus lielmolekulāro savienojumu ķīmijā, par ko viņš 1953. g. saņēma Nobela prēmiju. Bija žurnāla „*Die Makromolekulare Chemie*” redaktore un Freiburgas akadēmiski nodarbināto sieviešu organizācijas priekšsēdētāja (1949–1957). Apbalvota ar Vācijas Lielo Nopelnu krustu (1982). 1996. g. viņai piešķirta Latvijas ZA Lielā medaļa (1996). Mirusi 95 gadu vecumā 1997. g. 21. aprīlī Freiburgā¹³.

Sievietes Latvijas Universitātē

Ar Latvijas Universitātes (LU) nodibināšanu 1919. g. 28. septembrī sievietēm pavērās plašas iespējas iegūt augstāko izglītību. Tomēr pavisam drīz, Bermonta armijai iebrūkot Rīgā, mācības universitātē no 1919. g. 8. oktobra līdz 22. novembrim tika pārtrauktas. Studenti stājās karavīru rindās, studentes — karavīru palīdzības organizācijā, ģimnāziste Valija Veščūna — arī armijā.

LU mazajā aulā plāksnē „Par Latviju kritušie studenti” iegravēts Elzas Žiglēvicas vārds.

Elza Žiglēvica dzimusi 1898. g. 25. septembrī Bērzes pagastā, pēc fon Dervica

ģimnāzijas beigšanas apmeklēja Maskavas Augstāko sieviešu kursu Fizikas un matemātikas fakultāti (1916–1917). 1917. g. atgriezās Rīgā, iestājās Baltijas Tehniskās augstskolas Komerzczinību fakultātē, pēc tam 1919. g. 27. septembrī — LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē. Uzbrūkot Bermonta karaspēkam Rīgai, zem stipras ienaidnieka uguns 1919. g. 10. oktobrī, nesdama karavīriem ēdienu Esplanādē, tika nāvīgi ievainota un ievietota slimnīcā, nomira 1919. g. 29. oktobrī. Viņas pēdējie vārdi bija: „Kā mūsējiem veicas?” Pēc nāves apbalvota (1928) ar Lāčplēša Kara ordeni¹⁴.

Valija Valērija Veščūna-Jansone, dzimusi 1903. g. Slokas pagastā. Latvijas armijā iestājās brīvprātīgi 1919. g. 8. oktobrī. Piedalījās kaujās pret Bermonta armiju. 1919. g. 19. novembrī, kaujā ar vāciešiem, izlūkgājienā kā viena no pirmajām šķērsoja Lielupi pie Plāņu mājām. Neskatoties uz ienaidnieka pārspēku, mūsējie ieņēma Plāņus, saņēma gūstekņus un ieguva ieročus. Valija 1922. g. saņēma Lāčplēša Kara ordeni. Atvaļināta, beidza ģimnāziju un 1934. g. LU Tieslietu zinātņu fakultāti ar tiesību zinātņu kandidātes grādu. Rīgas pilsētas Bāriņtiesas locekle. Mirusi Jūrmalā 1990. g. 10. jūnijā¹⁵.

Pirmajā universitātes pastāvēšanas 1919./20. g., Brīvības cīņu laikā, kad studenti virieši atradās armijā, studējošo sieviešu skaits augstskolā bija 685 jeb 79,24% no visa studentu kopskaita. Turpmākos gadus universitātē katru gadu studēja no 1238 līdz 2504 sievietēm. 1934./35. mācību gadā viņas bija 30,48% no studentu kopskaita. Palielinājās arī absolventu–sieviešu skaits. 1937./38. mācību gadā universitāti beidza 171 studente jeb 31,78% no kopskaita. Pavisam no 1919. līdz 1939. g. universitāti absolvēja 2065 sievietes jeb 30,18% no absolventu kopskaita (sk. 1. tab.)¹⁶.

Pamazām LU pieauga akadēmiskā darbā iesaistīto sieviešu skaits. No 1919. līdz 1939. g. kā mācību spēki universitātē strādāja 72 sievietes: Filoloģijas un filozofijas

1. tab.

LU studentu un absolventu skaits

Mācību gadi	Studenti					Absolventi			
	Kopā	Virieši	Sievietes	Sieviešu no kopskaita %	Kopā	Virieši	Sievietes	Sieviešu no kopskaita %	
1919./20.	1262	577	685	79,24	19	7	12	63,32	
1920./21.	3472	2234	1238	35,64	39	38	1	2,82	
1921./22.	4777	3276	1501	31,42	130	99	31	23,85	
1922./23.	5440	3660	1780	32,72	76	71	5	6,58	
1923./24.	6001	4112	1889	31,15	179	140	39	16,76	
1924./25.	6262	4394	1868	29,83	203	124	79	38,92	
1925./26.	6626	4775	1851	27,93	179	130	49	27,37	
1926./27.	7086	5187	1899	26,80	343	211	132	38,48	
1927./28.	7449	5504	1943	26,08	401	268	136	33,91	
1928./29.	7803	5789	2014	25,81	363	247	116	31,95	
1929./30.	8176	6072	2104	25,73	383	279	104	27,15	
1930./31.	8481	6222	2259	26,64	419	298	121	28,89	
1931./32.	8636	6231	2405	27,85	495	359	136	26,26	
1932./33.	8509	6093	2416	28,39	537	386	151	28,81	
1933./34.	8587	6083	2504	29,92	498	355	143	28,71	
1934./35.	8017	5573	2444	30,48	409	276	133	32,51	
1935./36.	7181	5006	2175	30,28	542	370	177	32,35	
1936./37.	6778	4776	2002	29,53	563	394	169	30,02	
1937./38.	6780	4763	2017	29,97	538	367	171	31,78	
1938./39.	7247	5143	2104	29,03	520	360	160	30,77	
					6841	4776	2065	30,18	

fakultātē, Matemātikas un dabaszinātņu, Ķīmijas fakultātē — septiņas sievietes, Lauksaimniecības — astoņas, Medicīnas — 40,

Tautsaimniecības — divas sievietes, Veterinārmedicīnas un Inženierzinātņu fakultātēs — pa vienai sievietei (sk. 2. tab.)¹⁷.

2. tab.

Latvijas Universitātes sievietes mācību spēki (1919–1939)

Fakultāte	Kopā	Vec. doc.*	Priv. doc.	Lekt.	Vec. asist.	Asist.	Jaun. asist.	Ins-truk-tori
Filoloģijas un filozofijas	6	1	2	2	1	–	–	–
Matemātikas un dabaszinātņu	6	1	1	–	2	1	1	–
Ķīmijas	7	–	2	–	3	–	2	–
Lauksaimniecības	8	–	3	1	1	2	–	1
Medicīnas	40	–	1	–	1	18	20	–
Veterinārmedicīnas	1	–	1	–	–	–	–	–
Inženierzinātņu	2	–	–	–	–	–	2	–
Tautsaimniecības un tiesību zinātņu	2	–	–	–	–	–	1	1
Pavisam	72	2	10	3	8	21	26	2

*1939. g. vecākās docentes pārdēvēja par ārkārtas profesoriem.

Filoloģijas un filozofijas fakultāte

Filoloģijas un filozofijas fakultātē strādāja sešas sievietes: viena ārkārtas profesore (vecākā docente), divas privātdocentes, divas lektores un viena vecākā asistente. Lielu ieguldījumu mācību darbā ir devušas valodnieces: ārkārtas profesore (vecākā docente) Anna Ābele, privātdocente Alise Karlsona, mākslas vēsturniece un privātdocente Olga Rudovska, psiholoģe un pedagoģe, vecākā asistente Milda Liepiņa.

Anna Ābele dzim. 1881. g. 2. maijā Valmieras pagastā. Valodniece, atgriezies no Pēterburgas, LU studēja baltu valodas (1920–1922), nokārtoja doktorantes eksāmenus baltu filoloģijā. Baltu valodu lektore Prāgas Universitātē, kur papildinājās slāvu filoloģijā. LU privātdocente (1924–1934),

docente (1934–1937), vecākā docente (1937–1939), vecākā docente un ārkārtas profesore (1939–1944). Lasīja slāvu valodas un latviešu valodas fonētikas lekcijas. 1944–1949. g. trimdā Vācijā. 1949. g. izceļoja uz Amerikas Savienotajām Valstīm. Mirusi 1975. g. 9. oktobrī Ņujorkā. Pētījusi latviešu valodas zilbes un intonācijas, izskaidrojusi latviešu izlokšņu vokālismu, devusi izlokšņu aprakstus. Izveidojusi Latvijā pirmo eksperimentālās fonētikas kabinetu. 1979. g. ASV nodibinātais Annas Ābeles fonds piešķir balvas par pētījumiem valodniecībā¹⁸.

Alise Karlsona dzim. 1881. g. 2. jūnijā Valkā. LU lektore ģermānistikā (1922–1923). Ar LU stipendiju papildinās Minhenē (1923–1926). 1925. g. iegūst *Dr. phil.* grādu. Privātdocente angļu filoloģijā

(1926–1944). Bijusi ārzemju komandējumos Vācijā un Anglijā (1930, 1936–1937). Strādājusi Britu muzejā un Oksfordas Universitātes bibliotēkā. Pētījusi senangļu valodu un angļu literatūras senākos posmus. Mirusi 1959. g. 7. jūlijā Rīgā¹⁹.

Olga Rudovska dzim. 1893. g. 20. septembrī Zālītes pagastā. Ar maģistra grādu 1927. g. beigusi LU Vēstures nodaļu. LU jaunākā asistente (1927–1930) un privātdocente (1937–1940). Lasījusi lekcijas par grieķu mākslu²⁰. Trimdā Vācijā (1944–1950). 1950. g. izceļojusi uz Amerikas Savienotajām Valstīm, strādājusi mākslas muzejā. Mirusi Ņujorkā 1963. g. 13. martā. Publicējusi rakstus par antīkās mākslas pieminekļiem Latvijā²¹.

Milda Liepiņa dzim. 1888. g. 22. aprīlī Jaunjelgavā. Beigusi LU, bijusi jaunākā asistente (1923–1927), asistente (1927–1937), vecākā asistente (1937–1939). Papildinājusies Leipcigas Psiholoģijas institūtā Vācijā (1930), Vīnes Psiholoģijas institūtā (1931). Bijusi psiholoģijas lektore Latvijas Mākslas akadēmijā un Latvijas Tautas augstskolā. Vācu laikā, 1943. g., aizstāvēja pedagoģijas doktores *Dr. phil.* disertāciju „Miesas uzbūve un psihiskā īpatnība”. Pēc Otrā pasaules kara bija Latvijas Valsts mākslas akadēmijas docētāja. Veikusi pētījumus eksperimentālajā un jaunatnes psiholoģijā, sarakstījusi grāmatas „Inteligences pārbaudes” (1935) un „Rakstura tipi un rakstura audzināšana” (1938)²².

Jāpiemin esejiste un rakstniece Zenta Mauriņa. Viņa pirmā LU ieguvusi filozofijas doktora (*Dr. phil.*) grādu. Zenta Mauriņa dzim. 1897. g. 5. decembrī Lejasciemā. Piecu gadu vecumā pēc bērnu triekas zaudēja spēju staigāt. LU studēja filozofiju (1921–1923) un baltu filoloģiju (1923–1927). Pēc studiju beigšanas bija lektore Tautas Universitātē Rīgā un Mūrmuižā. Kā lektore kļuva ļoti populāra. 1927. g. papildinājusies Heidelbergas Universitātē filozofijā un literatūrzinātnē. 1938. g. aizstāvēja filozofijas doktores disertāciju „Friča Bārdas pasaules uzskats”.

Emigrēja uz Vāciju 1944. g. Pārcēlās uz Zviedriju (1946–1965). Bija docētāja Upsalas Universitātē (1949–1963). 1965. g. atgriezās Vācijā, lasīja lekciju ciklus Vācijas, Šveices, Itālijas un citās Eiropas valstu pilsetās. 1971. g. apbalvota ar K. Adenauera prēmiju un 1969. g. — ar Pasaules Brīvo Latviešu asociācijas balvu. Mirusi 1978. g. 25. aprīlī Šveicē, Bāzelē.

Z. Mauriņa iedibinājusi LU literāri filozofisko esejas žanru. Publicēja esejas: „Daži pamata motīvi Raiņa mākslā” (1928), „Jānis Poruks un romantisms” (1929), „Baltais ceļš” (1935), „Saules meklētāji” (1935), kurās apskatīta rakstnieku personība un daiļrades īpatnības. Kultūrfilozofiskā problemātika risināta esejās „Pārdomas un ieceres” (1934), „Dzīves apliecinātāji” (1935), „Grāmata par cilvēkiem un lietām” (1938), „Ziemeļu tēmas un variācijas” (1939), „Prometēja gaismā” (1943). Vairākas Z. Mauriņas grāmatas izdotas vācu valodā „*Die Aufgabe des Dichters in unserer Zeit*” (1965), „*Porträts russischer Schriftsteller*” (1968), „*Kleines Orchester der Hoffnung*” (1974). Literatūrā populārs kļuvis Mauriņas darbs par F. Dostojevski (1931) — krievu valodā izdots 1934. g., angļu valodā — 1936. g. Zentas Mauriņas Kopotie raksti iznākuši 15 sējumos (1996–2003)²³.

Matemātikas un dabaszinātņu fakultāte

Matemātikas un dabaszinātņu fakultātē ir strādājušas sešas zinātnieces: viena ārkārtas profesore (vecākā docente), viena privātdocente, divas vecākās asistentes, viena asistente un viena jaunākā asistente. Akadēmiskā darbā un zinātnē izcēlušās augu fizioloģe, ārkārtas profesore Marija Tauja-Tilmane, zooloģijas privātdocente Olga Tronberga un vecākā asistente Anna Āboliņa-Kroģe.

Marija Tauja-Tilmane dzim. 1889. g. 14. janvārī Šķībes pagastā. Arhitekta Osvalda Tilmaņa māsa. LU Augu fizioloģijas katedras asistente (1920–1923), vecākā asistente

(1923–1928), privātdocente (1934–1938), vecākā docente (1938–1939), ārkārtas profesore (1939–1944). 1924. g. habilitējusies ar darbu „*Kulturversuche mit Spaltöffnungszellen*”. Lasījusi vispārīgo fizioloģiju lauksaimniecības un mežkopības studentiem un augšanas fizioloģu bioloģijas nodaļas studentiem. 1923. g. papildinājusies pie profesora Haberlanda Berlīnes Universitātē. 1930. g. Vinē un Insbrukā iepazinusies ar kvantitatīvo mikroķīmisko analīzi. Mirusi 1975. g. 4. aprīlī Rīgā²⁴.

Olga Trauberga dzim. 1894. g. 10. septembrī Ēveles pagastā. 1926. g. beigusi LU Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes bioloģijas nodaļu. LU jaunākā asistente (1933–1937), asistente (1937–1939), vecākā asistente (1939), privātdocente (1939–1944). 1944. g. palika Latvijā. Sarakstījusi grāmatas „Praktiskie darbi zooloģijā studentiem” (1933) un „Zooloģija vidusskolām” (1938). Publicējusi darbus par miriapodiem, sūkļiem un biozojiem, arī rakstu krājumā „Latvijas zeme, daba un tauta” 2. sējumā (1936)²⁵.

Anna Āboliņa-Kroģe dzim. 1905. g. 27. augustā Jaunburtnieku pagastā. Vīrs zooloģis, profesors Leons Āboliņš (1895–1974). 1930. g. beigusi LU Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes bioloģijas nodaļu. LU Salīdzināmās anatomijas un eksperimentālās zooloģijas institūta dzīvnieku fizioloģijas nodaļas jaunākā asistente (1936–1940), vecākā asistente (1936–1944). Ar Kultūras fonda atbalstu stažējusies Neapoles Zooloģiskajā stacijā Itālijā (1936–1937) un Strasbūras Medicīnas fakultātes histoloģijas institūtā. 1944. g. emigrēja uz Zviedriju. Venera-Grena institūta Stokholmā un Upsalas Universitātes zooloģiskā institūta pētniece (1945–1955). Neapoles Zooloģiskās stacijas pētniece (1955–1963). 1963. g. Upsalas Universitātē ieguvusi doktora grādu, turpat docētāja (1963–1975). Pētījumi eksperimentālā zooloģijā, embrioloģijā un endokrinoloģijā²⁶. Mirusi 1997. g. 6. jūnijā Upsalā, Zviedrijā.

Ķīmijas fakultāte

LU Ķīmijas fakultātē strādāja septiņas zinātnieces: divas privātdocentes, trīs vecākās asistentes un divas jaunākās asistentes. Lielākos panākumus ir guvušas farmaceites — privātdocente, vēlāk docente Irina Robežniece, vecākā asistente Irma Grauze-Lāce un mineroloģes privātdocentes Irma Kvēlberga un Katrīna Zēberga.

Irina Robežniece dzim. 1892. g. 20. jūlijā Pēterburgā, beigusi LU Ķīmijas fakultātes farmācijas nodaļu (1926). LU Ķīmijas fakultātes jaunākā asistente (1926–1927), asistente (1927–1934), vecākā asistente (1934–1940), docente (1940–1941). Pievērsās uzturvielu ķīmijai. 1937. g. papildināja zināšanas pie profesora A. Fridriha organisko vielu kvantitatīvā analīzē. 1937. g. strādāja Zviedrijā pie bioķīmiķa Nobela prēmijas laureāta profesora N. K. fon Eilera-Helpina un 1938. g. Ungārijā Segendas Universitātē pie Nobela prēmijas laureāta A. Sent-Gerga pētījusi P un C vitamīnus. Pētījumus apkopoja doktora disertācijā, kuru viņa nepaspēja aizstāvēt, un darbs vācu okupācijas laikā gāja bojā. Padomju laikā 1940.–1941. g. bija uzturvielu un baudvielu laboratorijas vadītāja un A. Kirhenšteina organizēta Vitamīnu institūta direktora vietniece. Vācu okupācijas laikā I. Robežniecei apcietināja un ievietoja Rīgas termiņcietumā (1941–1942). Pēc kara viņa vadīja LVU Ķīmijas fakultātes uzturvielu un ķīmijas katedru (1944–1948). Farmācijas studentiem lasīja uzturvielu ķīmijas kursu, bet bioloģiem — augu bioķīmijas kursu. Ķīmijas fakultātes dekāne (1945–1949). Tikai 1945. g. PSRS Augstākās atestācijas komisija apstiprināja bioloģijas zinātņu kandidātes un docentes nosaukumus. Nodibinot Rīgas Medicīnas institūtu, 1951. g. viņa kļuva par Farmācijas ķīmijas katedras docenti un līdz pensijai vadīja Farmanognozes katedru. Mirusi 1972. g. 3. novembrī Rīgā²⁷.

Olga Grauze-Lāce dzim. 1897. g. Rīgā. 1927. g. beigusi LU Ķīmijas nodaļu ar

inženiera grādu ķīmijā un 1928. g. — farmācijas nodaļu ar farmācijas kandidāta grādu. Farmakoloģijas katedras jaunākā asistente (1927), asistente (1928–1935) un vecākā asistente (1935–1944). Emigrējusi 1944. g. uz Vāciju. Pētījusi minerālmēslu ietekmi uz gaistošo eļļas saturu sinepju sēklās. Mirusi Vācijā 1952. g. 30. decembrī²⁸.

Irma Kvēlberga dzim. 1887. g. 8. janvārī Kandavas pagastā. LU Ķīmijas fakultātes mineraloģijas institūta jaunākā asistente (1921–1926), vecākā asistente (1926–1937), privātdocente (1937–1944). 1936. g. habilitējusies ar darbu par iežu sairšanu Korsikā „*Die Tafoni — Verwitterungschernung*”, kas izstrādāts kopā ar profesoru B. Popovu un publicēts LU Ķīmijas rakstu sērijā (1937)²⁹.

Katrīna Zēberga dzim. 1889. g. 29. janvārī Rīgā. LU Ķīmijas fakultātes kristalogrāfijas un mineraloģijas institūta jaunākā asistente (1923–1926), vecākā asistente (1926–1937), privātdocente (1937–1944). 1937. g. habilitējusies ar darbu „Granīta un gabro attiecības Korsikas iežos”. Pēc Otrā pasaules kara LU Ģeoloģijas fakultātes Petrogrāfijas un mineraloģijas katedras vadītāja. Līdz 1958. g. lasīja lekcijas kristalogrāfijā, mineraloģijā un petrogrāfijā Ķīmijas, Ģeoloģijas un Ģeogrāfijas fakultāšu studentiem. Mirusi 1975. g. 18. augustā Dobelē³⁰.

Lauksaimniecības fakultāte

Fakultātē akadēmiskajā darbā bija saistītas astoņas sievietes: trīs privātdocentes, viena vecākā asistente, divas asistentes, viena lektore un viena instruktore. Jāatzīmē privātdocentes — piensaimniece Dagmāra Talce-Niedra un puvuju pētniece Marija Galeniece-Liniņa, lopkopības speciāliste Liene Plaude-Ādmine, vecākā asistente, piensaimniece Alma Tērmāne-Uzkalne un vecākā lektore mājturībasniece Olga Kulitāne-Stakle.

Dagmāra Talce-Niedra dzim. 1892. g. 4. martā Rīgas apriņķa Baložu muižā. 1924. g. beigusi LU Lauksaimniecības fakul-

tāti. Bija šīs pašas fakultātes Mikrobioloģijas katedras jaunākā asistente (1924–1927), asistente (1927–1930), vecākā asistente (1930–1935), privātdocente (1935–1939). Papildinājusies bioķīmijā pie profesora A. I. Virtanena Helsinkos. 1938. g. iepazīnusi piensaimniecību Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā. Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijas Piensaimniecības katedras vadītāja un docente (1939–1941), Tautsaimniecības un saimniekošanas mācības katedras docente (1941–1944). 1944. g. emigrējusi uz Vāciju. UNRRA Universitātes Minhenē docente (1946–1948). Minhenes Tehniskās augstskolas asistente. Pārcēlās uz Kanādu, bija Ņubrensvikas Piensaimniecības nodaļas vadītāja. Pētījusi sviesta mikrofloru un pienskābes baktēriju spēju ražot aromātus. Mirusi 1959. g. ASV³¹.

Marija Galeniece-Liniņa dzim. 1880. g. 18. novembrī Mētrienas pagastā. 1921. g. beigusi LU Matemātikas un dabaszinātņu fakultāti. Vīrs bioloģijas profesors Pauls Galenieks (1891–1962) — Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas profesors. LU Purvu un kūdras izmantošanas katedras jaunākā asistente (1922–1924), asistente (1924–1934), privātdocente (1934–1939). Papildinājusies 1925. g. Vācijā, Bavārijas purvu pētniecības stacijā, 1937. g. — Somijā, Helsinku universitātē. Pēc kara Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Ģeoloģijas un mineraloģijas katedras docente (1945–1947). Bioloģijas zinātņu kandidāte (1946), Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Bioloģijas institūta Botānikas sektora zinātniskā līdzstrādāniece (1954–1963). Pētījusi Latvijas mežu un purvu attīstību pēc ledus laikmeta, izmantojot putekšņu analīzes metodi, un Latvijas augu seku. Līdzautore grāmatām „Latvijas PSR veģetācija” (1958) un „Latvijas sfagnu sūnu noteicējs” (1962). Mirusi 1984. g. 6. janvārī Rīgā³².

Liene Plaude Skrodele-Ādmine dzim. 1898. g. 26. decembrī Mazsalacas pagastā. 1930. g. beigusi LU Lauksaimniecības fakultāti. LU Lopkopības katedras asistente

(1933–1935), vecākā asistente un privātdocente (1935–1939). Iepazinusies ar Vācijas, Igaunijas, Lietuvas, Somijas un Skandināvijas labākajām lopu audzētāvēn. LU Veterinārmedicīnas fakultātes privātdocente (1941–1944). Vadījusi lopkopības nozari Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijas fermā Vecaucē. 1944. g. emigrēja uz Vāciju. Baltijas Universitātes (Hamburga, Dineberga, 1946–1949) docētāja, vēlāk izceļoja uz Austrāliju. Mirusi 1988. g. 28. jūnijā Austrālijā³³.

Olga Kulitāne-Stakle dzim. 1888. g. 26. septembrī Jaunburtnieku pagastā. Vīrs LLA profesors Pēteris Kulitāns. Kaucmindes mājturības skolas skolotāja (1922–1927) un direktore (1927–1936), Latvijas mājturības institūta direktore (1936–1940), Latvijas Universitātes (1929–1939), Lauksaimniecības akadēmijas (1939–1941) māsaimniecības un mājturības vecākā lektore un Mājturības un uzturmācības katedras docente un katedras vadītāja (1944–1948). Apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni (1925). Publikācijas „Māsaimniecība” (1931) līdzautore³⁴.

Alma Tērmāne-Uzkalne dzim. 1893. g. 13. jūlijā Skultes pagastā. 1926. g. beigusi LU Lauksaimniecības fakultāti. Bijusi šīs fakultātes jaunākā asistente (1929–1930), asistente (1930–1936), vecākā asistente (1936–1939), Lauksaimniecības akadēmijas Lauksaimniecības fakultātes privātdocente (1939–1940, 1941–1944), docente (1940–1941) un Piensaimniecības katedras docente (1944–1948). Pētījusi piena un tā produktu fizikālās īpašības³⁵.

Medicīnas fakultāte un tās zobārstniecības nodaļa

Medicīnas fakultātē strādājušas 40 sievietes: viena privātdocentes asistente, astoņpadsmit asistentes un divdesmit jaunākās asistentes. Īpaši nopelni zinātnē pieder privātdocentei Lūcijai Jērumai-Krastiņai, iekšķīgo slimību speciālistei, vecākai asistentei Martai Vīgantei un asistentei, ķirurgai Annai Bormanei.

Lūcija Jēruma-Krastiņa dzim. 1899. g. 12. oktobrī Cēsis, beigusi LU Medicīnas fakultāti. Bija šīs fakultātes jaunākā asistente (1925–1928), asistente (1928–1935), vecākā asistente (1935–1938), privātdocente (1938–1940). 1935. g. aizstāvēja *Dr. med.* disertāciju „Latviete no antropoloģiskā viedokļa”. Oponenti: G. Reinhards, E. Fērmanis un J. Pīmanis. Darbs publicēts 1935. g. LU Medicīnas fakultātes rakstu sērijā ar nosaukumu „*Die Lettin von antropologischen Standpunkt*”, apbalvots ar Kultūras fonda un Krišjāņa Barona godalgu. Lasījusi anatomijas kursu zobārstniecības nodaļas studentiem. 1938. g. ieguva otru Krišjāņa Barona godalgu par darbu „Antropoloģiskie dati par latviešu skolu jaunatni”. 1944. g. emigrēja uz Vāciju. 1948. g. izceļoja uz Venecuēlu, kur turpināja antropoloģiskos pētījumus. Nozīmīgākais darbs: „*Antropological Investigation of the Venezuela Femele Prisoners*”. Mirusi 1968. g. 23. septembrī Karakasā, Venecuēlā³⁶.

Anna Bormāne dzim. 1896. g. 13. aprīlī Vecgulbenē. Ķirurgē. 1927. g. beidza LU Medicīnas fakultāti, kļuvusi par fakultātes jaunāko asistenti (1924–1928), asistenti (1928–1932). 1934. g. kā pirmā sieviete aizstāvēja medicīnas doktora disertāciju „Eksperimentālie pētījumi par trofiskām čūlām ekstremitātē pēc *n.ischiadicus* bojājumiem”. Disertācijas oficiālie oponenti A. Bieziņš, J. Alksnis un P. Stradiņš³⁷. Ārste Rīgā, pilsētas revīzijas komisijas locekle (1932–1944). Pēc kara Rīgas 1. poliklīnikas ārste. Mirusi 1990. g. 2. oktobrī Rīgā³⁸.

Marta Vīgante dzim. 1900. g. 14. martā Kūduma pagastā. Interniste 1926. g. beigusi LU Medicīnas fakultāti. Universitātes docētāja (1926–1947), asistente (1930–1936), vecākā asistente (1936–1947). 1936. g. aizstāvēja medicīnas doktores disertāciju „Eksperimentālie un klīniskie pētījumi par dažiem miega un nomierinošiem līdzekļiem un to nozīmi diabēta terapijā”. Oponenti E. Rencis, E. Kalniņš, J. Miķelsons³⁹. Iekšķīgo

slimību propedeutikas katedras vadītāja. Mirusi 1966. g. 1. janvārī Rīgā⁴⁰.

Veterinārmedicīnas fakultāte

LU Veterinārmedicīnas fakultātē par mācību spēku strādāja veterinārārste privātdocente Milda Skudiņa. Viņa bija arī pirmā studente, kas iestājusies šajā fakultātē.

Milda Skudiņa dzim. 1894. g. 6. maijā Ropažu pagastā. 1926. g. beigusi LU Veterinārmedicīnas fakultāti. LU Patoloģiskās anatomijas katedras jaunākā asistente (1926–1930), asistente (1930–1936), privātdocente (1934–1939). Jelgavas LA/Latvijas LA privātdocente (1939–1940), docente (no 1940), katedras vadītāja (1950–1952). Latvijas PSR Nopelniem bagātā veterinārārste (1957). Pētījumi dzīvnieku slimību patoloģiskā morfoloģijā, vēžu, bišu un zivju slimības. Mirusi 1968. g. 2. martā Rīgā⁴¹.

Avoti un piezīmes

- ¹ *Augstākās tehniskās izglītības vēsture Latvijā. 1. daļa.* Rīgas Politehnikums. Rīgas Politehniskais institūts 1862–1919. Rīga: RTU, 2002. 295 lpp.
- ² *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* Vēsturiskas un statistiskas ziņas par universitāti un tās fakultātēm. Rīga: LU, 1939. 920 lpp.
- ³ Baltiņš M. *Latvijas Universitātei 85.* Latvijā aizstāvētas doktora disertācijas (1923–1944). Rīga, LU.
- ⁴ Zelče V. *Nezināmā Latvijas sieviete 19. gadsimta otrajā pusē.* Rīga: Latvijas arhīvistu biedrība, 2002.
- ⁵ Dreifuss J. *Lina Solomovna Stern (1878–1968).* Succesful hochemist, nehroscientist and femist in Geneva and in Moscow. Женщины химики, биографический портрет, вклад в образование и науку, признание. Москва: Московский гуманитарный университет, 2011. С. 35.
- ⁶ Zelče V. *Nezināmā Latvijas sieviete 19. gadsimta otrajā pusē.* Rīga: Latvijas arhīvistu biedrība, 2002; Stučka D., dz. Pliek-

šāne. *Latviešu rakstniecība biogrāfijās.* Rīga: Zinātne, 2003. 506 lpp.

- ⁷ Zelče V. *Nezināmā Latvijas sieviete 19. gadsimta otrajā pusē.*
- ⁸ *Latvijas Universitāte, 1919–1929.* Rīga: Latvijas Universitāte, 1929. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* Mācību spēku biogrāfijas un bibliogrāfija. Rīga: LU, 1939. 647 lpp.
- ⁹ Turpat.
- ¹⁰ Turpat.
- ¹¹ Страдынь Я. П. Памяти академика Л.К.Лепинь: [К 95-летию со дня рождения: 1891–1985] *Известия Академии наук Латвийской ССР.* Серия химическая. 1986. N 2. С.131– [137]; Grosvalds Ilgars. Latvijas sievietes ķīmijā. Ilgars Grosvalds, Ivan Grinevich. Bibliogr.: 19.–31. lpp. Kopsav. angļu, krievu val. *Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti.* 8. sērija, Humanitārās un sociālās zinātnes, 18.sēj. (2011). 33.–37. lpp.
- ¹² *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.
- ¹³ Grosvalds Ilgars. Latvijas sievietes ķīmijā. Ilgars Grosvalds, Ivan Grinevich. Bibliogr.: 19.–31. lpp. Kopsav. angļu, krievu val. *Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti.* 8. sērija, Humanitārās un sociālās zinātnes, 18.sēj. (2011). 33.–37. lpp.; Гриневич И. И. *Первые латвийские женщины-химики.* И. И. Гриневич, И. Я. Гросвальд; Латвийский музей истории химии. Рига: Latvijas Ķīmijas vēstures muzejs, 2011. 24 с.: ил.; 21 см. Библиогр.: с. 24. Резюме англ.; Stradiņš J. Latvijas Zinātņu akadēmijas Goda locekles Dr. Magdas Štaudingeres-Voitas piemiņai [1902–1997]. *Tehnikas Apskats.* 1998. Nr. 132 39.–41. lpp.; Stradiņš J. Magdas Štaudingeres-Voitas mūžs un devums zinātnē [sakarā ar biol. un ķīmijas 90. dz.d. (Vācija)]. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis.* 1992. 6: 79.–80.

- ¹⁴ V. B. Mūsu varoņu trijotne sakarā ar Lāčplēša svētkiem 11. novembrī. *Zeltene*. 1932. Nr. 22. 1.–13. lpp.; Žiglēvica Elza Kārļa meita. *Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri. Biogrāfiskā vārdnīca*. Rīga: Jāņa sēta, 1995. 595. lpp.
- ¹⁵ V. B. Mūsu varoņu trijotne sakarā ar Lāčplēša svētkiem 11. novembrī. *Zeltene*. 1932. Nr. 22. 1.–13. lpp.; Veščūna-Jansone Valija Valerija Konstantīna meita. *Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri. Biogrāfiskā vārdnīca*. 554. lpp.; Veščūna, prec. Jansone Valija. *Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes Tiesību zinātņu nodaļas absolventu dzīves un darba gaitas (1919–1944)*: biogr. materiāli / vācis, kārtojis un red. Leonards Lapiņš, Arvīds Dravnieks; red. Sarmīte Pijola; līdzatb. red. Dītrihs Andrejs Lēbers; iev., 7.–15. lpp., aut. Dītrihs Andrejs Lēbers; vāka dizains: Andrejs Zīle. Rīga: Senatora Augusta Lēbera fonds, 1999. 427. lpp.
- ¹⁶ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.
- ¹⁷ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. Rīga: LU, 1938. 411. lpp.; Ozoliņa Valda. Sievietes Latvijas Universitātes mācību spēku sastāvā: (1918–1940). Bibliogr.: 26 nos. Kopsav. angļu. Pielikumā: Sievietes LU mācību spēku sastāvā; LU sieviešu mācībspēku (vec. doc. — 2, priv. doc. — 10) personālijas; LU mācībspēku (sieviešu) dzīves vieta, dzimšanas/miršanas dati, ieņemamais amats, fakultāte; Sievietes, LU mācībspēki, kuru dzimtā vieta ir Krievija (u.c. ārzemes) vai Latvijas pilsēta (vai cita kultūrvēsturiska vieta). Zinātņu vēsture un muzejniecība. LU, 2001. 57.–74. lpp. tab. Zinātniskie raksti. LU, 639. sēj.).
- ¹⁸ *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; Veščūna, prec. Jansone Valija. *Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes Tiesību zinātņu nodaļas absolventu dzīves un darba gaitas (1919–1944)*. 427. lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. 411. lpp.; Ābele Anna. Latvijas valsts vēstures arhīvs (LVVA), 7427. f., 13. apr., 2. l., 137 lp.; Ābele Anna. *Latvijas enciklopēdija*. 1. sēj. Rīga: V. Belokoņa izdevniecība, 2002. 17. lpp.
- ¹⁹ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. 411. lpp.; Karlsona Alise. LVVA, 7427. f., 13. apr., 780. l., 224 lp.
- ²⁰ *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.
- ²¹ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. 411. lpp.; Rudovska Olga. *Latvju enciklopēdija*. 4. sēj. Rockville MD ASV, Amerikas latviešu institūts, 1990. 155.–156. lpp.
- ²² *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; Liepiņa Milda. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1034. l., 184 lp.
- ²³ Mauriņa Zenta. *Latviešu rakstniecība biogrāfijās*. Rīga: Zinātne, 2003. 391.–393. lpp.; *Kultūras saknes: esejas, 1929–1944*. Mauriņa Zenta. Raksti 15 sējumos. Rīga: Daugava, 2003. 6. sēj.
- ²⁴ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas*

- Universitāte, 1919–1929.* 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411. lpp.; Tauja-Tilmane Marija. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1754. l., 222 lp.
- ²⁵ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; Trauberga Olga. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1787. l., 156 lp.
- ²⁶ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; Āboliņa-Kroģe Anna. LVVA, 7427. f., 13. apr., 886. l., 64 lp.; Kroģe-Āboliņa Anna. *Latvijas enciklopēdija.* 3. sēj. Rīga: V. Belokoņa izdevniecība, 2005. 523. lpp.
- ²⁷ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929.* 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411. lpp.; Robežniece Irina. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1461. l., 117 lp.; Rubine H. *Irina Robežniece — izcila Latvijas farmaceite un uzturzinātniece. No Grindeļa līdz mūsdienām.* Rīga: Nordik, 1996. 118.–122. lpp.
- ²⁸ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411. lpp.; Grauze-Lāce Olga. LVVA, 7427. f., 13. apr., 562. l., 69 lp.
- ²⁹ *Latvijas Universitāte, 1919–1929.* 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.
- ³⁰ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929.* 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411. lpp.; Zēberga Katrīna. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1585. l., 115 lp.; Klagiša B. *LVU docente Katrīna Zēberga.* Rīga, RTU. 101.–103. lpp.; Sedmalis U. Šperberga Kristogrāfijas pirmsākumi Latvijas Universitātē. *RTU Zinātniskie raksti. Zinātņu un augstskolu vēsture.* 7. sēj. Rīga: RTU, 2005. 71.–76. lpp.
- ³¹ *Latvijas Universitāte, 1919–1929.* 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411. lpp.; Talce-Niedra Dagmāra. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1750. l., 46 lp.; *Talce-Grīnberga Dagmāra.* Rockville, MD ASV, Amerikas Latviešu apvienības Latviešu institūts, 2006. 33 lpp.
- ³² *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929.* 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411. lpp.; Galeniece-Liniņa Marija. LVVA, 7427. f., 13. apr., 521. l., 117 lp., turpat arī 522. l., 65 lp.; Galeniece Marija. *Latvijas enciklopēdija.* 2. sēj. Rīga: V. Belokoņa izdevniecība, 2003. 556. lpp.
- ³³ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411. lpp.; Plaude-Skrodele-Ādmīna Lūcija. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1333. l., 62 lp.; Plaude (dz. Ādmīne) Liene. *Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā 1862–1999.* Jelgava: Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 1999. 246 lpp.
- ³⁴ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa.* 920 lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa.* 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938.* 411.

- lpp.; Kulitāne-Stakle Olga. LVVA, 7427. f., 13. apr., 913. l., 20 lp.; Kulitāne (dz. Stakle) Olga. *Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā 1862–1999*. Jelgava: LLU, 1999. 295–296 lpp.
- ³⁵ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. 411. lpp.; Tērmane-Uzkalne Alma. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1762. l., 62 lp.
- ³⁶ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. 411. lpp.; Jēruma-Krastiņa Lūcija. LVVA, 7427. f., 13. apr., 704. l., 125 lp.; Jēruma-Krastiņa Lūcija. *Latvijas enciklopēdija*. 3. sēj. Rīga: V. Belokoņa izdevniecība, 2005. 199. lpp.
- ³⁷ Baltiņš M. *Latvijas Universitātei 85*. Latvijā aizstāvētas doktora disertācijas (1923–1944). Rīga, LU.
- ³⁸ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; Bormane Anna. LVVA, 7427. f., 13. apr., 244. l., 59 lp.; Bormane Anna. *Latvijas enciklopēdija*. 1. sēj. Rīga: V. Belokoņa izdevniecība, 2001. 735.–736. lpp.
- ³⁹ Baltiņš M. *Latvijas Universitātei 85*. Latvijā aizstāvētas doktora disertācijas (1923–1944). Rīga, LU.
- ⁴⁰ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. 411. lpp.; Vīgante Marta. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1891. l., 139 lp.; Vīgante Marta. *Latvijas enciklopēdija*. 5. sēj. Rīga: V. Belokoņa izdevniecība, 2009. 797. lpp.
- ⁴¹ *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939 1. daļa*. 920 lpp.; *Latvijas Universitāte, 1919–1929*. 615 [1] lpp.; *Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919–1939. 2. daļa*. 647 lpp.; *Zinātne Tēvzemes divdesmit gados 1918–1938*. 411. lpp.; Skudiņa-Salmiņa Milda. LVVA, 7427. f., 13. apr., 1583. l., 103 lp.; Skudiņa (dz. Salmiņa) M. *Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā 1862–1999*. 276. lpp.

LATVIAN WOMEN ON THEIR WAY TO HIGHER EDUCATION AND SCIENCE

Ilgars Grosvalds

Ivans Griņevičs

Summary

Key words: *Latvian women in universities abroad; the highest rates of women in Russia; Latvian University women*

During the times of Tsarist Russia, women who intended to obtain an official diploma in higher education were obliged to go abroad. However, they were permitted to attend special courses for women that were given by the universities of Moscow, St. Petersburg, and other large universities of the Russian Empire. After the deposition of the tsar in 1917, doors were opened for women to obtain officially recognized higher education in the Polytechnic Institute of Riga in Moscow, and the first females enrolled there in 1918. The University of Latvia provided a variety of options for students in sciences. From 1919 to 1940, 2065 women graduated from the University of Latvia, which made 30,18% of the total amount of all the students. A number of young female specialists became lecturers of the University. The majority of them — forty — worked at the Department of Medicine, eight at the Department of Chemistry; six at the Department of Philosophy and Philology, and six at the Department of Mathematics and Natural Sciences. Less interest was shown in some other fields: two women worked at the Department of Engineering, two — at the Department of Economics and Law and only one — at the Department of Veterinary Medicine. Eight PhD theses were defended: two of them — abroad, six — at the University of Latvia.